

Átmentett remekmű: a soproni eklektikus városháza régi barokk ajtaja

A Salvaged Masterpiece: The Old Baroque Door of Sopron's Eclectic City Hall

JAKAB Attila¹, Dr. TÁRKÁNYI Sándor²

Soproni Egyetem Faipari Mérnöki és Kreatívipari Kar, 9400 Sopron, Bajcsy-Zsilinszky u. 4.,

¹JakabAttila25@student.uni-sopron.hu,

²tarkanyi.sandor@uni-sopron.hu,

<https://fmk.uni-sopron.hu/kezdolap>

Abstract

The medieval town hall of Sopron was demolished in 1893 to be replaced by a monumental, Eclectic-style building designed by Möritz Hinträger. Only two fixtures were salvaged and integrated into the new town hall, including the Council Chamber's 1782 late-Baroque oak door, which now serves as the entrance to the archives. This artistic joinery is adorned with Zopf-style carvings and brass fittings by master locksmith Pál Payer. Documented by the research group of the University of Sopron, the door stands as an example of historical continuity and sustainability. Its physical survival proves that the values of the past can hold their ground in a modern environment while retaining their original function.

Keywords: town hall, double-leaf door, monument protection, reconstruction, Baroque

Kivonat

A soproni középkori városházát 1893-ban bontották el, hogy helyére Möritz Hinträger tervezzen monumentális, eklektikus épületet. Az új városházába mindössze két nyílászárót mentettek át, köztük a tanácsterem 1782-es, késő barokk tölgyfa ajtaját, amely ma a levéltár bejárataként szolgál. A művészi asztalosmunkát copf stílusú faragványok és Payer Pál lakatosmester sárgaréz vasalatai díszítik. A Soproni Egyetem kutatócsoportja által dokumentált ajtó a történeti folytonosság és fenntarthatóság példája. Fizikai továbbélése bizonyítja, hogy a múlt értékei modern környezetben, eredeti funkciójukat megtartva is megállják a helyüket.

Kulcsszavak: városháza, kétszárnyú ajtó, műemlékvédelem, átépítés, barokk

1. A SOPRONI VÁROSHÁZA RÖVID ÉPÍTÉSTÖRTÉNETE

Sopron városa Győr-Moson-Sopron vármegye nyugati végében, az osztrák határ mellett található; római kori elődjének neve Scarbantia. Fő terét először – mint Főpiacot – 1379-ben említették. A tér később több néven is szerepelt (Városház, Ferenc József, Szentháromság, Beloianisz tér); a közepén álló Szentháromszag-szobor 1701-ben készült [1].

A mai városháza helyén álló középkori épületet a város 1496-ban vásárolta meg, majd átalakítása után 1497-ben használatba is vették a városatyák. Lackner Kristóf, Sopron neves polgármestere az épület külsejét és belsejét is jelmondatokkal és festményekkel díszítette [2]. Az 1676-os tűzvészben leégett épület felújítása még 1680-ban sem készült el, nagyobb mérvű felújítása 1712–1724 között történt meg. 1782-ben Ringer József végezte az épület újabb tatarozását, ekkor a nagytermet Dorfmeister István festette ki.

Helyszűke miatt a mellette lévő házat 1848-ban megvásárolták és hozzácsatolták. 1855-ben a helytartósági tanács új városháza emelését sürgette. Az épület állapota a 19. század végére tarthatatlanná vált, így végül 1893-ban az elbontása mellett döntöttek [1]. A beavatkozás során több szomszédos barokk házat is le kellett bontani.

Az új városháza épületére 1890-ben nyilvános tervpályázatot írtak ki. A beérkezett 11 pályaműből ötöt díjaztak. A nyertes pályamunkát Möritz Hinträger készítette, aki 1891-re a kiviteli terveket is kidolgozta [3]. Az új, eklektikus városháza 1893–1896 között épült fel; megjelenése azóta is vita tárgyát képezi, sőt, már az

átépítése is szóba került. A korábbi barokk Fő tér harmonikus egységét az új városháza a túlzott léptékével jelentősen megbontotta.

1. ábra. Az új eklektikus városháza 1918-ban (a kép jobb oldalán) [4]

2. A RÉGI BAROKK VÁROSHÁZA TANÁCSSTEREMI AJTAJÁNAK ÁTHELYEZÉSE

Az 1896-ban felavatott új városházába a régi épületből csak két nyílászárót építettek be: a tanácsterem 1782-es tatarozása alkalmából készített késő barokk, kétszárnyú tölgyfa ajtót és egy rokokó veretű padlásajtót [1]. Az eklektikus városháza második emeletén beépített rokokó padlásajtóról a Magyar Királyi Állami Felső Építőipariskola diákjai készítettek rajzos felmérést 1926–1927-ben [5].

A régi városháza díszes tanácsterméről készült, feltehetően 19. századi fényképen jól kivehető a kétszárnyú faajtó belső nézete, amelyen még az eredeti dobozzár is felismerhető [6]. E díszesen faragott, tömör tölgyfa ajtót az új igazgatási épület első emeletén a levéltár bejárataként hasznosították újra, mint a megőrzendő múlt egy ékes darabját. Az áthelyezés során az egykori barokk kettős ajtószárnyat és a tok egy részét mentették meg, a díszes sárgaréz vasalatokkal együtt. A jelenlegi külső ajtókeretezés, a vasajtó, valamint a „Levéltár” feliratú tábla már későbbi, eklektikus stílusú kiegészítés.

3. A BAROKK ASZTALOSSZERKEZET ISMERTETÉSE

Az egykori tanácstermi ajtó asztalos-szerkezete a késő barokk kor igazi remekműve. Külső megjelenése és részletképzésének finomsága művészi színvonalú. Anyaga tömör tölgy; két szimmetrikus szárnya két-két mezőre osztott. A mezők nem szabályos téglalap alakúak: a felső és alsó osztóknál többszörösen ívelt szerkesztésűek. A két függőleges oldal keretelése – az ajtó szerkezetéből adódóan – nem követhette ezt a hullámzást. A mezők sarkaiban az íves profilozás külső pereme átalakul, összefonódik, és rálapul a teljes

profilszélességre, mint egy csigavonal vagy levélminta. Az ajtó két oldalán kisebb eltérések láthatóak a faragványok között: a külső oldal felső mezőjének belső levélmintája szőlőlevél formát idéz.

A két szárnyat záró középső takaróléc az ajtó legszebb részleteit hordozza, amelyek copf stílusú faragványok. Külső oldalát visszafogottabb, sávosan közrefogott, pikkelyszerű motívummal és összetett talapzattal alakították ki. Szokatlan a takaróléc ilyen nagyvonalú, széles kialakítása. Maga a talapzat is a kannelúrákkal, valamint az oldalán csigavonalba kanyarodó geometrikus mintájával már egy modernebb megjelenést mutat. A külső takaróléc fejezete ugyancsak klasszicizáló barokk ízű a kétoldalt lelógó drapériával és rozettával. A belső oldalon a középső takarás kialakítása szobrászati minőségű; a levéldíszek, a fonatok és a páлмаfejezet délies hangulatot áraszt.

2. ábra. A Levéltár kétszárnyú ajtajának külső és belső nézete (a szerzők felvétele)

4. A KÉTSZÁRNYÚ AJTÓ VASALATAI

Az 1782-ben készített asztalosszerkezetet korabeli vasalatokkal szerelték fel, amelyek művessége a készítő lakatosmester magas színvonalú munkáját dicséri. Az ajtószárnyak a tokszerkezetre 3-3 sárgaréz vésőpánttal kapcsolódnak. Az ajtószárnyak behúzását a külső oldalon mívés, tekintélyes méretű sárgaréz ajtóhúzó segítik. A kulcslyukat és a kilincset fedő zárcímke felső részén egy kétfejű sas látható: a fejek koronát tartanak, az egyik karom kardot, a másik alighanem országalmát markol. Ez egyértelműen Habsburg uralkodói jelvény. A belső oldalon nagyméretű, gazdagon díszített sárgaréz dobozzár látható, amely a két szélén elliptikus formájú.

Habár az ajtót készítő asztalosmester neve mindezidáig ismeretlen, a mívés vasalatokat készítő lakatosról van információnk. A városi tanácssterem ajtajának 1782-es felújításakor a zárra külön részletterv benyújtását írták elő a pályázni kívánó lakatosmesterek számára. Az ajánlatok közül Payer Pál mester rajza érkezett be, Czákly Mihály azonban már a kész zárral várta az eredményhirdetést. A város ennek ellenére a Payer-féle tervet fogadta el, így minden bizonnyal az ő munkája a dobozzár és a zárcímke, feltehetően az ajtóhúzókkal együtt [7].

A dobozzár kulcslyukát fedő, balra néző, babérkoszorús fej körüli ornamentális keretezés a masnival és levelekkel már klasszicizáló jellegű. A kilincsek, a fordítók és a zárcsavarsapkák szintén klasszicista mintákat követnek. A zárást ma már elektronikus ajtónyitó is segíthetné, azonban a kulcs még mindig megbízhatóbbnak tűnik. Sajnos a régi dobozzár már használaton kívül van (belső szerkezete nem működőképes), így a

biztonságot egy modern zárszerkezet garantálja. A modern nyitó- és zárszerkezet elhelyezése, valamint vezetékezése azonban nem illeszkedik méltó módon a műemléki értékű nyílászárhoz.

3. ábra. A levéltári ajtó doboz zárja (a szerzők felvétele)

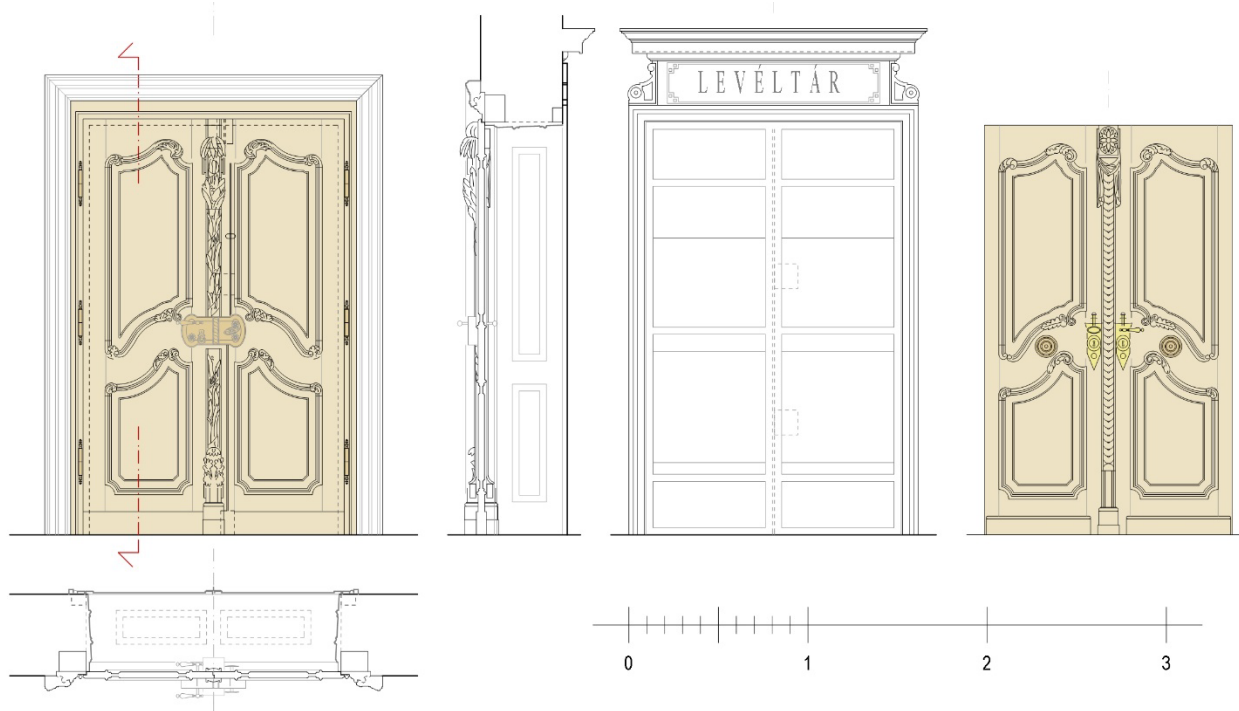
4. ábra. A külső oldali ajtóhúzó és a zárcímke (a szerzők felvétele)

5. ÖSSZEGZÉS

Az egykori soproni barokk városháza tanácstermének kétszárnyú, késő barokk ajtajának felmérését a Soproni Egyetem Történeti Nyílászáró Kutatócsoport tagjaiként végeztük el. Célunk e gazdag épített örökséggel rendelkező város történeti barokk asztalos-szerkezeteinek számbavétele, felmérése, dokumentálása és megfelelő nyilvántartása. A felmérési dokumentáció tartalmazza a nyílászáró nézeti, alaprajzi és metszeti rajzait, továbbá részletes fotódokumentációját.

E tudományos igényű feldolgozás nem csupán a múlt emlékeinek megőrzését szolgálja, hanem elengedhetetlen alapot nyújt a jövőbeni restaurátori munkálatokhoz és a történeti technológiák megismeréséhez is. A kutatócsoport munkája révén így a barokk asztalosművészet technikai megoldásai és stílusjegyei a mai kor szakemberei számára is elemezhetővé és továbbörökíthetővé válnak.

Az új városháza épületébe átmentett barokk ajtó a folytonosság és a fenntarthatóság üzenetét hordozza. A több évszázados története során – az átalakítások és megannyi mester keze nyomán – létrejött remekmű értéke nem csupán a szobrászati igényű fadaragásokban és a mives lakatosmunkában rejlik, hanem magának az épületszerkezetnek a tényleges, fizikai továbbélésében is. Ez az ajtó bizonyítja, hogy egy történeti szerkezet a mai kor követelményeinek is képes megfelelni: funkcióját tekintve a térlehatárolást és a záródást továbbra is maradéktalanul biztosítja. Jelenlegi szerepében, a levéltár bejárataként szimbolikus jelentőséggel is bír, hiszen rámutat a múlt értékeinek megőrzésére és azok szerves integrálhatóságára modern környezetünkbe.

5. ábra. A Levéltár ajtajának felmérési rajza [8]

IRODALMI HIVATKOZÁSOK

- [1] Csatkai E. – Dercsényi D. (és mások) *Sopron és környéke műemlékei*. Akadémiai kiadó, Budapest, 1956, 174, 196-198.
- [2] Dr. Payr S. *Emlékezés Doktor Lackner Kristófról*. Székely és Társa Sopron, 1932, 20.
- [3] Winkler G. *Sopron építészete a 19. században*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988, 132-133.
- [4] Fortepan / Kieselbach Gyula https://fortepan.download/file/fortepan-eu/2560/fortepan_191342.jpg (Utolsó letöltés: 2025. 05. 04.)
- [5] *A Magyar Királyi Állami Felső Építő Ipariskola Szünidei Felvételei 1912-1942*. Reprint kiadás, Terc Kft., Budapest, 2002, VIII. füzet, X. tábla.
- [6] Göncz J. – Bognár B. *Emlékek, események Sopronban kordokumentumokon és képeslapokon*. Szép Sopronunk Kiadó Kft., Sopron, 2005, 8.
- [7] Tompos E. *A régi soproni városháza újkori története és az új városháza (tanácsháza) építéstörténete*. In: *Soproni Szemle* 31. (1977), 3. szám, 221.
- [8] Jakab A. *Sopron, Fő tér 1., levéltári ajtó felmérése*. Sopron, kézirat, 2026.